

גיסטית). להצהרות ונאומים, לאירועים פתוחים תיחשיבות ועוד.

מיגבלות אלו אין בהן כדי לגרוע מחשיבותו כמקור מהימן של ידיעות לקורא ולמעין; במיוחד עשוי הוא להיות לעזר רב לסטודנטים ולתלמידי המגמה המזרחית, שמן הסתם לשימושם נועד.

ש.ב.

סוריה—מאבק אל הצמרת

לא מפליא הוא שעתונאים בריטיים הם דווקא המרבים לכתוב על המזרח התיכון, זה המרתק אותם עדיין בקסמיו, בתכניו ובבוגדנותו. עיון חטוף במדף הספרים יגלה כי רוב הספרים הנכתבים במערב על המזרח מתבריהם יוצאי האי הבריטי, הממשיכים בכך מסורת ארוכה של כתיבה, כוונתי בעיקר לכתיבה שאינה מן התחום המדעי הסגור, ואינה כוללת מחקרים מעמיקים הכתובים עלפי מיתודה מדעית, אלא לכתיבה של ניתוח פופולרי וסיקרת אירועים, אותו ז'אנר המשלב בתוכו ידיעות היסטוריה עם כשרון עט עתונאי מהיר ותיאורי מסעות. ואין לזלזל כלל וכלל בערך כספרי היסטוריה—או מוטב: כאקדמה מושכת וקלה לספרי היסטוריה. ספרו של פטריק סיל מחונן בכל התכונות המצוינות למעלה, אפילו נסתייג מהערוכותיו ומהסבריו.

הספר סוקר את תולדות סוריה מאז המנדט הצרפתי ועד הקמת "הרפובליקה הערבית המאוחדת" קצרת הימים בשנת 1958 (ובמה"דורה העברית הוסיף לו איתמר רבינוביץ סקירה קצרה עד שנת 1966). טבעי הדבר שהספר מתרכז בתיאור הצמרת הפוליטית והמאורעות הפוליטיים, שפן כמו בממלכות המוסלמיות של ימי הביניים כך גם במדינות הערביות המוסלמיות של ימינו הפוליטיקה היא בעיקרה פוליטיקה הצרונית. הצרנים של היום הם בעיקר קציני הצבא, שבסוריה מורשה מוסלמית על כל רכיביה יחד עם חיי קיים לערכים מערביים כלאומיות, לאומנות

• פטריק סיל: מאבק אל הצמרת; תרגום: אליקים רובינשטיין; מערכות, 1968; 392 עמ.

וסיציאליזם. משטרים צבאיים עולים ויורדים בסוריה, שהיא קאליידוסקופ מתאים בקיצור גיורת למתרחש ברוב המדינות הערביות—בתחילתה מהירה מן המקובל בארצות בעלות משטר דומה—ומטילים את הארץ לתוך חוסר יציבות. חוסר יציבות זה הוא למעשה סימפטיים לחוסר היציבות החברתית והפוליטית של הארץ. הפוליטיקה היא אפוא נחלתו של חוג מצומצם ביחס, וזו הסיבה הראשית לאפשרות הצלחתה של הפיכה צבאית המשתלשלת על כמה מוקדי כוח חשובים. וסיל סוקר אחד לאחד את המשטרים אשר ידעה סוריה מאז קיבלה את עצמאותה.

מעט מאד נמצא בספר על המבנה החברתי של סוריה, רב הקבוצות האתניות והדתיות, על תוצאות השלטון הצרפתי בה, שהיה שונה מן השלטון הבריטי בארצות המזרח האחרות, ורק בצימצום הוא דן בקלחת האידיאולוגית בסוריה, בה הופיעו לראשונה ניצני הלאומיות והפן הערביות, תופעות שהפכו אותה לארץ הפכפכת ביותר במשטרה וקיצונית ביותר בדעותיה ובמהלכיה. מעמדה קיצונית זו אין סוריה מנהיגה את העולם הערבי אלא משמשת בו מקור, אבן שואבת ונקודת משען להרבו דעות ותנועות קיצוניות.

ספרו של פטריק סיל, מיישנה כתבו של ה"אובורור" הלונדוני במזרח התיכון, הוא עצמו ידוע באהדה מופלגת לצד הפן הערבי בסיכוכי המזרח התיכון, עשוי לשמש כרטיס כניסה לקריאה אל הארץ השכנה בצפון המצטיירת לא אחת בעיני הישראלי כארץ האהוזה דיבוק של שנאה מטורפת והלוקה בכל המחלות העשויות לארץ ארץ סעודה ונחשלת השרויה בצומת עצבים עולמי.

י.ש.

שכנינו הערבים

עבודת ליקוט ועריכה ראויה לשבח מקופלת בספר "שכנינו הערבים". אהרן כהן, מזרחן רב פעלים הנקוד זה שנים לוודע את הציבור הישראלי אל תולדותיהם, תרבותם ואורח חייהם של העמים הערביים, פונה ב"ספרו החדש אל הקורא הצעיר, תלמיד בית הספר, ואומר:

תה. אפילו הקטע־הפוחה המובא מספר "ה־ימים" של טהא חוסיין, בתרגומו של מנחם קפליוק, מיושן ואיננו נאמן למקור. אולי אין זו אשמתו של העורך כי לא היו תרגומים אחרים תחת ידו, אך הרושם הנוצר אצל הקורא הוא שלפניו אוסף מקרי, שאמנם יש בו כדי להעלות תמונה אך זו תמונה הרחוקה מהיות שלמה ומוחברת.

כאמור, דברים אלה מתיחסים למדור הראשון בלבד, המחזיק 63 עמודים, ולא לכל הקטעים הכלולים בו. שאר המדורים, כנגד זאת, ראויים בהחלט לקריאה קוראים צעירים. נאמן לדרכו זה שנים רבות, מגיש אהרן כהן באנתלוגיה הקטנה שלי קטע וערך תרומה חשובה לקירוב עולמו הרוחני של הערבי, ובמיוחד של הערבי איש־הארץ, אל הקורא הצעיר. יש לקוות שיגיע הספר לידיהם של מחנכים ומורים וימלץ כספר־עזר לשימור שם של התלמידים.

ש. ב.

אלטנוילנד

ב־1899, שבעות אחדים אחרי שובו מפגעי שה מאכזבת עם הקיזור וילהלם השני, החל הרצל לכתוב רומן, "אלטנוילנד", בו ניסה לראות בחזונו את המצב בארץ־ישראל כעבור עשרים שנה. הוא צייר תמונה של חבריה יהודית השרויה באידייליה של שלום וידידות עם שכניה הלא־יהודים, נהנית מהרבה מן ההמצאות והמנועמים של המדע והטכנולוגיה, ומארגנת לפי קווים של קידמה וריפורמה. ואולם כשהופיע הספר ב־אוקטובר 1902 זכה לבקורת קשה מאד, ובכלל זה התקפה חריפה מאת אחד־העם, שיחד עם עוד אחדים דאב על העובדה שבכל הספר כולו מתעלם הרצל מן השפה העברית ואיננו מעניק לסיפור־המעשה שלו דקע של חיי־תרבות יהודיים.

תרגום ערבי ראשון זה הדפסתו נעימה והוא משופע בעיטורים; כמעט כל עמוד יש בו תמונות, החל בתמונה של "ויליה—העלמה שאותה אהב הרצל ואחרי־כן נשאה

"תוך לימוד נושא 'שכנינו הערבים', מור־גש מזמן לזמן הצורך להוסיף על לימוד הגיאוגרפיה של האזור, תושביו, כלכלתו ותרבותו, תולדותיו ובעיותיו וכך—גם משהו מהווי החיים שלו: פרקי ספרות, אגדה ופולקלור, בדיחה ומימרות העם וכיו"ב. בי עמודים אשר להלן מוגשים לכם פרקים וקטעים שנבחרו לתכלית זו." (ע' 7)

הספר מחולק לחמישה מדורים, רובם מוקדשים לסיפורים ולדברי־משל־ושנינה (קצת מן הספרות הערבית העתיקה וקצתם מפי העם). אשר בכוחם להעמיד את הקורא הצעיר על מסורת תרבותית שהיא עד היום, אם לטובה ואם לרעה, ממשאביה הרוחניים של החברה הערבית. היטיב העורך לעשות בשימו את הדגש בהווי חיהם וסיפוריהם של ערביי ארץ־ישראל, והדברים ש־הובאו על־אודותם הם, לדעתו, מן הטובים שבספר.

נדברי ההקדמה מודה העורך כי "דברים רבים נשתנו מן הקצה אל הקצה" בחייהם של הערבים מאז החל באיסוף החומר, וכי מה "שכתבו יהודים על ההווי הערבי עד לפני עשרים שנה, הרי הם לא אחת תיאורי עולם שאינו קיים עוד". עם זאת ניסה א. כהן לגשר על הפער הזה, בהוסיפו פרקים שנכתבו בידי ישראלים, יהודים וערבים, שיש בהם להשלים את התמונה. דבר זה בא לידי ביטוי במיוחד במדור האחרון "מיפגש עמים", בו כלל פרקים על מיפגשים יהודיים־ערביים במציאות הישראלית, שאורות וצללים משמשים בהם בערבוביה. יצוץ במיוחד שירו של ראשד ח'רסיי, "שער נעול", בו מתריע המשורר על נעילת שעריה של החברה הישראלית בפני הצעיר הערבי בן הארץ.

קשה לדעת אם אמנם עתידים הסיפורים ופרקי־ההווי הניתנים במדור הראשון של הספר לחבר את הספרות הערבית על הקורא הצעיר. המבחר דל וברובו חדוגני, והתרגומים בחלקם הגדול אינם מצטיינים ברמה גאו־

* שכנינו הערבים—מקראה לבתי־ספר; ליי קט, ערך והביא לדפוס אהרן כהן; ספרית פועלים, 1969; 200 עמ'.